

Nema budućnosti za radno mesto

Bob Black

1992.

Najbolja budućnost za radno mesto, kao i za bojno polje, jeste da je ne bude uopšte. Kasno reagujući na krizu, eksperti se danas grozničavo bave reformama čiji je zajednički imenitelj to što izazivaju malo interesovanja na samom radnom mestu. Kreirane za radnike, ali bez njihovog učešća, te reforme su samo deo tekuće poslovne politike. One mogu da privremeno podignu produktivnost, barem dok se novine koje se uvode ne pohabaju, ali razmišljanje o tome ko, kada, gde i šta treba da radi u cilju povećanja produktivnosti ne dopire do pravog uzročnika bolesti: do pitanja zašto uopšte radimo?

Izmeštanje radnog mesta ka mestu stanovanja isto je kao kada bismo emigrirali iz Rumunije u Etiopiju u potrazi za boljim životom. Klizno radno vreme namenjeno je profesionalcima koji, kako to kaže kancelarijska šala, mogu da odrade svojih 60 sati nedeljno kad god pože. Ali, u uslužnom sektoru, gde danas radi najveći broj ljudi, od toga nema ništa: to neće pomoći kuvarima koji treba da spremе jelo za pauzu za ručak, koja pada uvek u isto vreme ili vozačima autobusa za vreme špica. Opet, „oplemenjivanje radnog mesta“ je delom aerobik, delom analgetik – najnoviji energetska napitak i aspirin. Čak je i „radnička kontrola“, koja je za većinu američkih menadžera apsolutno nezamisliva, opet samo služenje u sopstvenoj, „samoupravnoj“ režiji, kao kada bi robijašima bilo dopušteno da sami biraju svoje čuvare.

Za poslodavce na Zapadu, kao i za odlazeće istočnoevropske diktatore, glasnost i perestrojka u isto vreme znače malo i stižu prekasno. Mere koje bi u XIX veku socijalistički i anarhistički aktivisti dočekali sa oduševljenjem (a upravo od njih današnji eksperti pozajmljuju ideje), u najboljem slučaju se prihvataju sa sumornom ravnodušnošću, a u najgorem tumače kao znak slabosti. Američki poslodavci, relativno nazadni, kako u pogledu upravljanja, tako i u svemu ostalom, strahuju da bi novi ustupci mogli probuditi očekivanja koja ne mogu da ispune, što bi samo ugrozilo njihov položaj.

Demokratske promene širom sveta počistile su samo prašinu sa polica. Jedini pravi neprijatelj je zajednički neprijatelj. Radno mesto je poslednje uporište autoritativne prinude. Otpor prema radu ovde je toliko duboko ukorenjen da se može uporediti samo sa otporom prema komunizmu na Istoku. Šta više, neki su toliko zgroženi da im ne pada na pamet ni da počnu da rade. Čemu sve to? Zašto se ipak pokoravamo? Zato što nemamo izbora.

Ima mnogo više dokaza koji govore o pobuni protiv rada nego o pobuni protiv komunizma. Da nije tako, ne bi bilo tržišta za sedative kao što su „redizajn“ ili „oplemenjivanje radnog mesta“.

Čovek koji radi je pasivno-agresivan: solidarnost i herojska istorija radničkog pokreta njemu ne znače ništa. Ali, odsustvovanje sa posla, česte promene zanimanja, krađa materijala i usluga, „autoterapija“ alkoholom i drogom, zabušavanje koje ide dotle da bi se moglo tretirati kao sabotaža – sve su to načini na koje sitne ribe pariraju onim velikim, koje na isti način potkradaju društvo i jedne druge u sferi finansijskih spekulacija.

Šta ako bude proglašen neprekidni generalni štrajk, koji ne bi imao nikakve zahteve, ali koji bi, samim tim što bi bio neprekidan, značio ostvarenje svih zahteva? Sindikati su nekada mogli da spreče ovakve akcije, ali na njih danas više niko ne računa.

Budućnost pripada Pokretu za nulto radno vreme (The Zero-work Movement!) – osim ako njegov cilj unapred ne odbacimo kao nemoguć, zato što verujemo da je rad neizbežan. Najzad, svi eksperti, tehnofuturolozi i njihove najfanatičnije mušterije uzimaju rad zdravo za gotovo. Još jedan razlog zbog čega im ne treba verovati. Njima nikada nije uspelo da predvide neku budućnost koja će se dogoditi. Predviđali su pokretne trotoare i porodične avione, ali ne i pojavu računara i rekombinovane DNK. Njihovo američko stoleće bilo je japansko pre nego što se i zahuktalo. Futurolozi prave uvek istu grešku, zato što se oslanjaju na metod proste ekstrapolacije,

koja neminovno ograničava njihovu viziju – iako istorija (zapis o prohujalim budućnostima) obiluje diskontinuitetima, uz takva iznenađenja kao što je istočna Evropa. Zato je bolje okrenuti se utopistima. Pošto veruju da bi život mogao biti drugačiji, u njihovoj priči možda ima više istine.

„Rad“ ne treba mešati s naporom; igra može biti mnogo napornija od rada. Rad je prisilna proizvodnja, nešto što se uvek obavlja iz nekog spoljašnjeg razloga, umesto zbog zadovoljstva koje pruža sâma aktivnost. Taj drugi razlog može biti čista prinuda (ropstvo), nemaština (najamni rad) ili internalizovana prinuda, kao što je kalvinistički „poziv“, budističko „ispravno življenje“ ili sindikalističko „služenje narodu“. Za razliku od impulsa igre, nijedan od ovih motiva ne uvećava naš produktivni potencijal; rad uopšte nije tako „produktivan“, iako je „proizvod“ njegov jedini alibi. To je igračka kojom se naši eksperti neumorno zabavljaju.

Igra može, ali ne mora biti produktivna, tako da prinudni rad možda nije neophodan. Radimo i trošimo na isti način, bez zadovoljstva; kontejneri se pune i prazne, pune i prazne, kao ispusti kanala. Oplemenjivanje radnog mesta? Ova fraza podrazumeva prethodnu degradaciju, što potpuno pobija mit o radu kao izvoru blagostanja. Rad obezvređuje život, oduzimajući nam tako onu najveću dragocenost, koju nikada nećemo moći da otkupimo, bez obzira na visinu ličnih primanja i dostignuti nivo Bruto Nacionalnog Proizvoda.

S druge strane, oplemenjivanje života podrazumeva ukidanje celog niza poslova i oblika rekreacije i njihovo zamenjivanje aktivnostima u kojima bi ljudi pronašli zadovoljstvo – ako ne svi i u svako vreme, onda neki, u neko vreme, u određenim okolnostima. Rad standardizuje ljude kao i proizvode, ali pošto ljudi prirodno nastoje da se održe, proćerdana energija kompenzuje se kroz konflikt i stres. Igra je pluralistička, ona pokreće ceo arsenal čovekovih talenata i strasti blokiranih radom i anestetiziranih slobodnim vremenom. Sa odbacivanjem radnog uslovljavanja, ljudi bi, poput neke sasvim nove vrste leptira, sve više širili opseg svojih sklonosti i težnji, što bi ludički oblik proizvodnje učinilo mnogo stabilnijim od sadašnjeg.

Kažete da volite svoj posao? Odlično. Samo napred. Vaša sorta pomoći će nam da lakše prebrodimo prelazni period. Mi vas žalimo, ali poštujemo vaš izbor, u meri u kojoj pretpostavljamo da iza njega stoji odbijanje činjenice da sav napor koji ulažete ne čini život, a posebno ne vaš život, boljim. Sve što dobijate zauzvrat je samo osećanje da vam život prolazi brže.

Sa ukidanjem rada zapravo se ukida ekonomija. *Ludičkom obliku proizvodnje odgovara sistem distribucije zasnovan na poklonu.* Putovaćemo jedni drugima u goste u svojim zapregama, koje ovog puta neće biti natovarene mešovitom robom, već poklonima. *Čemu više kupovina i prodaja? Previše papirologije. Previše posla.*

Iako su eksperti loši reformatori, od njih bi se još mogli napraviti pristojni revolucionari. Oni uporno razmišljaju o radu, dok radnici radije razmišljaju o svemu drugom. Ali, potrebno je da se prvo zamisle nad svojim poslom. Preusmeravanje lojalnosti ka radnicima ne bi trebalo da bude previše komplikovano – najzad, to samo znači prikloniti se strani koja dobija. Onda će možda shvatiti da su pravi eksperti za problem rada sâmi radnici. A posebno radnici koji odbijaju da to i dalje budu.

Bob Blek, 1992.

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright

Bob Black
Nema budućnosti za radno mesto
1992.

Bob Black, No Future for the Workplace, Friendly Fire, Autonomedia 1992.
Preveo: Aleksa Golijanin, 2002. Bob Blek; Proleter i svih zemalja... OPUSTITE SE!, izbor
tekstova, anarhija/ blok 45, Porodična biblioteka br. 1, 2002, anarhija-blok45.net1zen.com

anarhisticka-biblioteka.net